

РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ У ВОЄННИЙ ЧАС ТА ПОВОЄННЕ ВІДНОВЛЕННЯ

Стельмах Олег Миколайович

аспірант,

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

Сучасні умови функціонування системи освіти України характеризуються суттєвими соціальними трансформаціями. Це зумовлено воєнними подіями, масштабними міграційними процесами, внутрішнім переміщенням населення. Окреслені події та процеси детермінують зміну форм організації освітнього процесу та оголюють необхідність забезпечення доступності освіти для всіх категорій здобувачів. За таких умов заклади фахової передвищої освіти стали середовищем, у якому навчаються представники різних соціальних, культурних і територіальних спільнот. Відтак загострюється проблема створення безпечного, відкритого та психологічно комфортного освітнього простору. У цьому контексті особливого значення набуває педагогічна толерантність як професійно важлива якість майбутнього педагога професійного навчання. Вона визначає здатність приймати індивідуальні відмінності здобувачів освіти, будувати конструктивну взаємодію, підтримувати партнерські відносини та створювати сприятливий психологічний клімат у навчальному колективі. І. А. Волощук зазначає, що розвиток толерантних якостей майбутніх учителів є важливою складовою їхньої фахової підготовки. Дослідниця пов'язує толерантність з ефективністю педагогічної взаємодії та формуванням гуманістичних цінностей майбутнього фахівця [1, с. 20].

В умовах воєнного стану педагогічна толерантність набуває особливого значення. Це пов'язано з тим, що освітній процес об'єднує здобувачів освіти з різним життєвим досвідом, різними умовами проживання та неоднаковими освітніми потребами. Частина здобувачів була змушена залишити свої домівки та адаптуватися до нового освітнього середовища. Інші продовжують навчання за місцем проживання, але також перебувають під впливом воєнних подій. За таких обставин педагогічна толерантність стає важливою умовою налагодження взаємодії та підтримання сприятливого психологічного клімату в

освітньому середовищі. Для майбутнього педагога професійного навчання це означає необхідність урахування не лише навчальних можливостей здобувачів освіти, а й їхнього особистого досвіду. Важливими стають уміння уважно слухати, приймати іншу позицію, уникати упередженого ставлення та знаходити прийнятні форми взаємодії з різними категоріями здобувачів. Особливої уваги потребують здобувачі освіти, які пережили вимушене переміщення, тривале дистанційне навчання, втрату звичних соціальних зв'язків або інші наслідки воєнних подій. Педагогічна толерантність безпосередньо впливає і на характер комунікації в навчальній групі. Толерантна поведінка педагога професійного навчання створює умови, за яких здобувачі освіти можуть вільно висловлювати власні погляди, ставити запитання, звертатися по допомогу та брати участь у спільній діяльності. Це сприяє формуванню довіри між педагогом і здобувачами, а також між самими здобувачами освіти. Водночас така взаємодія зменшує ризик виникнення конфліктів, упередженого ставлення та соціального відчуження.

Особливо важливим є використання педагогічної толерантності для інтеграції здобувачів освіти з різних регіонів України. Різниця в умовах проживання, культурному середовищі, попередньому освітньому досвіді та особливостях соціальної взаємодії може впливати на поведінку здобувачів та їхню готовність до комунікації. Завдання педагога професійного навчання полягає не в нівелюванні таких відмінностей, а у створенні умов для їх прийняття та конструктивного поєднання в межах спільного освітнього простору. Саме тому педагогічна толерантність може розглядатися як одна з умов соціальної інтеграції здобувачів освіти.

Водночас толерантність педагога професійного навчання не означає відмову від вимог до навчальної та професійної діяльності здобувачів освіти. Йдеться про здатність поєднувати вимогливість із повагою до особистості, об'єктивність – із розумінням індивідуальних обставин, а контроль – із підтримкою. Такий підхід є особливо важливим у професійній освіті, де освітній процес спрямований не лише на засвоєння знань, а й на формування професійних умінь, відповідальності та культури професійної взаємодії.

У цьому аспекті важливим є формування педагогічної толерантності саме на етапі професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання. Майбутній фахівець має отримати не лише теоретичні знання про толерантність, а й практичний досвід толерантної взаємодії. Цього можна досягати через моделювання професійних ситуацій, групову роботу, дискусії, рольові та ситуаційні завдання, аналіз конфліктних ситуацій, а також залучення здобувачів до різних форм спільної діяльності. Така підготовка дозволить майбутнім педагогам

професійного навчання краще розуміти особливості взаємодії з різними категоріями здобувачів освіти.

У повоєнний період значення педагогічної толерантності, ймовірно, лише посилюватиметься. Відновлення системи освіти передбачатиме повернення здобувачів із-за кордону, переміщення між регіонами, відновлення освітньої інфраструктури та подолання наслідків тривалого порушення освітнього процесу. Це потребуватиме від педагогів професійного навчання готовності працювати з неоднорідними групами здобувачів, враховувати різний досвід та забезпечувати їх поступову адаптацію до спільного освітнього середовища.

Отже, педагогічна толерантність є однією з ключових професійних якостей майбутніх педагогів професійного навчання, яка забезпечує створення безпечного та комфортного освітнього середовища, ефективну комунікацію між учасниками освітнього процесу, успішну інтеграцію здобувачів освіти з різних регіонів та попередження конфліктних ситуацій. В умовах воєнного стану та повоєнного відновлення її значення суттєво зростає, оскільки саме толерантний педагог професійного навчання здатний забезпечити гуманізацію освітнього процесу, сприяти соціальній адаптації здобувачів освіти та створити передумови для їхнього професійного й особистісного розвитку.

Література

1. Волощук І. А. Розвиток толерантних якостей майбутніх вчителів в системі фахової підготовки. *Науковий вісник Львівської академії*. 2020. № 7. С. 20–25. http://nbuv.gov.ua/UJRN/sbfasps_2020_7_4.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-651-8-67>

ПЕРСОНАЛІЗАЦІЯ ЯК ОСНОВНА СТРАТЕГІЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДО ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ НАВЧАННЯМ

Стечишин Ігор Степанович

аспірант,

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Постійні соціально-економічні та технологічні зміни, цифрова трансформація освіти, поширення дистанційного та змішаного навчання